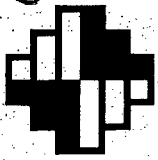

F15.3

muistio

16.4.77

muistio

Tilastokeskus

Tekijä

Päiväys

N:o

1977-01-20

38

SELVITYS VUODEN 1980 VÄESTÖLASKENNAN TOTEUTTAMISTAVAN PÄÄSUUNTAVIIVOISTA

Outline for the 1980 population census

Alkusanat

Tilastokeskus asetti 23. päivänä elokuuta 1976 työryhmän tehtävänsä 31. päivään joulukuuta 1976 mennessä selvittää, missä määrin vuoden 1980 väestölaskeman alkuaineistona voidaan käyttää rekisteriaineistoja ja onko välttämätöntä tuottaa väestölaskeman tilastot kokonaisuaineistojen pohjalta (Asettamiskirje, liite). Koska työryhmän työhön oleellisesti liittyvän valtiovarainministeriön asettaman asuntotilastojen tarvetta ja tuotantotapaa selvittävän työryhmän työ on kesken, myönnettiin vuoden 1980 väestölaskeman toteuttamistapaa selvittävälle työryhmälle jatkoaikaa 20. päivään tammikuuta 1977.

Työryhmän puheenjohtajana toimi ylijohtaja Aaro Kenttä ja työryhmän jäseniksi määrättiin tilastokeskuksesta osastopäällikkö Jorma Hyppölä, apulaisosastopäällikkö Göran Strengell, tutkimusjohtaja Lauri Yli-Pekka, suunnittelija Tapio Leppo, suunnittelija Risto Heinonen sekä jäseneksi kutsuttiin budjettisihteeri Aulis Mannonen valtiovarainministeriöstä. Työryhmän sihteeriksi määrättiin aktuaari Hilikka Ahonen tilastokeskuksesta.

Työryhmä kuuli asiantuntijoina valtioneuvoston kanslian suunnitteluosastolta suunnittelusihteeri Antti Uusi-Hakalaa, opetusministeriön suunnittelusihteeristöstä suunnittelija Riitta Välke-Salmea, sisäasiainministeriön rakennus- ja kaava-asiainosastolta ylitarkastaja Arto Salmelaa, Suomen Kaupunkiliitosta tutkimussihteeri Olavi Haimia, Suomen Kunnallisliitosta tutkimussihteeri Leila Meisaloa, Finlands Svenska Kommunförbund'stä toimistos sihteeri Erik Nylundia ja Seutus suunnittelun keskusliitosta tutkimussihteeri Timo Sinisaloa.

Helsingissä 20. päivänä tammikuuta 1977

Aaro Kenttä
Aaro Kenttä

Risto Heinonen
Risto Heinonen

Tapio Leppo
Tapio Leppo

Göran Strengell
Göran Strengell

Jorma Hyppölä
Jorma Hyppölä
Aulis Mannonen
Aulis Mannonen

Lauri Yli-Pekka
Lauri Yli-Pekka

Hilikka Ahonen
Hilikka Ahonen

S I S Ä L T Ö

	Sivu
Alkusanat	1
1. Johdanto	4
2. Vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavalle asetettavat vaatimukset	5
2.1. Väestölaskennan käsite ja yksiköt	5
2.2. Väestölaskennan tiedot	6
2.3. Käsitteet ja määritelmät	7
2.4. Luokitukset ja sovellettavien luokitusten tarkkuustaso	7
2.5. Tietoaineistojen sisäisen ja ulkoisen luotettavuuden ja vertailtavuuden vaatimus	8
3. Vaihtoehtoiset tietojenkeruumenetelmät pääpiirteissään	9
3.1. Suora tiedustelu lomakkeilla henkilöistä, ruokakunnista sekä näiden asumista huoneistoista	9
3.2. Suoran tiedustelun aineisto täydennettynä rekisteriaineistolla	9
3.2.1. Laaja tietosisältö (VAL 70)	9
3.2.2. Suppea tietosisältö (AET)	10
3.3. Väestölaskennan koko perusaineisto saadaan rekistereistä	10
3.4. Muut vaihtoehdot	10
3.5. Muiden menetelmien avulla saatuja tietoja täydennetään otosaineistojen avulla	10
4. Eri tietojenkeruumenetelmiin liittyvät erityisongelmat	11
4.1. Tietojen saannin ongelmia, kun tiedot kerätään hallinnollisten rekisterien yhteydessä	11
4.2. Suoran tiedustelun tietojenkeruuongelmia	12
4.3. Rekisteriaineistoihin liittyvät tietosuojakysymykset	12
4.4. Uusien rekisterihankkeiden ajoitus vuoden 1980 väestölaskennan kannalta	12
4.5. Tietojen laadun ja peittävyysongelmat, kun tiedot saadaan eri lähteistä	13
4.6. Lainsäädäntö	13
5. Olemassa olevien rekisterien käyttömahdollisuudet	14
5.1. Väestön keskusrekisteri	14
5.1.1. Henkilörekisteri	15
5.1.1.1. Henkilörekisteristä saatavat tiedot	15
5.1.2. Kiinteistörekisteri	15
5.1.2.1. Kiinteistörekisteristä saatavat tiedot	16

5.1.3.	Liikeryitysten ja vastaavien rekisteri	16
5.1.3.1.	Liikeryitysten ja vastaavien rekisteristä saatavat tiedot	16
5.2.	Tutkintorekisteri	17
5.2.1.	Tutkintorekisteristä saatavat tiedot	17
5.3.	Veroaineistot ja sosiaaliturvarekisterit	18
5.3.1.	Veroaineistot ja niistä saatavat tiedot	18
5.3.2.	Sosiaaliturvarekisterit ja niistä saatavat tiedot	19
6.	Suunnitteilla olevien rekisterien käyttömahdollisuudet	19
6.1.	Väestön keskusrekisteri ja ammatti ja koulutustiedot	19
6.1.1.	Mahdollisesti saatavat tiedot ja niiden laatu	19
6.1.2.	Rekisterin käytön ongelmia	20
6.2.	Eräiden henkilötietojen saantimahdollisuudet veroaineistojen yhteydessä	20
6.3.	Asuntorekisteri ja sen käyttö	21
7.	Otosaineistojen käyttömahdollisuudet	21
8.	Vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistapa	21
8.1.	Vaihtoehto 1 (VAL70)	22
8.2.	Vaihtoehto 2 (AET)	23
8.3.	Vaihtoehto 3	24
8.4.	Muut vaihtoehdot	25
8.5.	Kustannusvertailuja koskeva huomautus	25
9.	Toimenpide-ehtotukset	25
	Lähdeluettelo	27
	Liite: Asettamiskirje	

1. Johdanto

Vuosien 1950 ja 1960 väestölaskentojen koko perusaineisto saatiin erityisesti väestölaskentaa varten suunnitelluilla lomakkeilla. Sen sijaan vuoden 1970 väestölaskentaan saatiin joitakin tietoja väestön keskusrekisteristä sekä tulotiedot verohallinnon rekisteristä. Vuoden 1970 väestölaskennan perusteella luotiin tilastokeskukseen tilastollisen henkilörekisterin ja tutkintorekisterin perusaineisto. Ennen välittöminä tiedusteluina suoritettuja valtakunnallisia laskentoja väestön määrää ja rakennetta koskevia selvityksiä tehtiin väestörekisterien perusteella vuodesta 1749 lähtien aluksi vuosittain. V. 1880-1940 ne tehtiin kymmen-vuosittain.

Henkilötunnuksen anto ja automaattisen tietojenkäsittelyn kehittyminen 1960-luvulla mahdollistivat tietojen siirron aineistosta toiseen. 1970-luvulla on kehitetty edelleen jo toimivia rekistereitä, nimenomaan väestön keskusrekisteriä, ja uusien rekisterien perustamisajatuksia. Tämän vuoksi on katsottu, että vuoden 1980 väestölaskennan tietojen keruumenetelmä tulee selvittää. Vuosille 1977-1981 kesäkuun 10. päivänä 1976 vahvistetussa valtion tilastotoimen kehittämisojelmassa edellytetäänkin vuoden 1976 loppuun mennessä ratkaistavan, missä määrin vuonna 1980 pidettäväksi säädetyn yleisen väestölaskennan tietoja voidaan hankkia välillisillä tiedonhankinta- ja tuotantomenetelmillä.

Tämän asian kannalta tärkeitä osakysymyksiä ovat selvittelleet väestörekisterikeskuksen asettama ammatti- ja koulutustietojen rekisteröimismahdollisuuksia väestön keskusrekisteriin tutkinut työryhmä, joka jätti lopuraporttinsa 28. päivänä lokakuuta 1976. Tilastokeskuksen asettama veroaineistojen tilastollista käyttöä kehittävän työryhmän jaosto selvitti eräiden henkilötietojen saantimahdollisuuksia verotusaineistojen yhteydessä ja jätti raporttinsa 18. päivänä marraskuuta 1976. Tilastokeskuksen, väestörekisterikeskuksen ja valtion tietokonekeskuksen yhteistyönä selvitetään perhe- ja asuntokuntatilastojen tuotantomahdollisuuksia sekä kielitiedon saantia väestön keskusrekisteristä. Valtiovarainministeriön (9.8.1976) asettaman asuntokantaa ja sen muutoksia sekä asuntojen käyttöä ja asumisololoja koskevien tilastojen tarvetta ja vaihtoehtoisia tuotantotapoja selvittävä työryhmä on anonut jatkoaikaa työlleen 15.4.1977 asti. Työryhmä on tehnyt em. tilastojen tarveselvityksen ja aloittanut vuoden vaihteessa tilastojen tuotantotapavaihtoehtojen tarkastelun.

Vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavan pääsuuntaviivojen ratkaisu ja esitys siitä, missä määrin vuoden 1980 väestölaskennan alkuaineistona voidaan, ottaen huomioon tietojen laatu ja kustannukset, käyttää rekisterien ja muiden hallinnollisten tietoineistojen tietoja sekä tutkia, onko välttämätöntä laatia kaikki väestölaskennan tietosisältöön kuuluvat tilastot kokonaisuaineistojen pohjalta, tuli tämän työryhmän tehtäväksi.

Työryhmä on kartoittanut sekä jo toimivien rekisterien käyttömahdollisuudet että edellä mainittujen työryhmien yms. työn perusteella pyrkinyt selvittämään, millä edellytyksillä mahdollisesti kehitettäviä rekisteriaineistoja voidaan käyttää vuoden 1980 väestölaskennassa hyväksi. Koska asuntotilastojen tuotantotapaa selvittävän työryhmän työ on vielä kesken, työryhmä pyrki mahdollisimman suuressa määrin käyttämään hyväkseen em. työryhmän tähän astisen työn tuloksia.

Tästä syystä pidettiin tammikuun 4. päivänä 1977 yhteisneuvottelu.

Otantamenetelmän mahdollista käyttöä selvittäessään työryhmä pyysi kuultavakseen alueittaisten tilastojen käyttäjien edustajia.

2. Vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavalle asetettavat vaatimukset

Yleisiä, vuoden 1980 väestölaskennalle asetettavia vaatimuksia ovat seuraavat:

1. Tuotettavien tietojen tulee vastata käyttötarvetta
2. Tietojen tulee olla vertailukelpoisia aiempien laskentojen tietojen kanssa
3. Tietojen tulee olla yhteensopivia muiden tilastojen tietojen kanssa
4. Tiedot tulee tuottaa kansainvälisiä määritelmiä ja suosituksia noudattaen.

2.1. Väestölaskennan käsite ja yksiköt

Väestölaskennalla ja siihen liittyvällä asunto-, rakennus- ja kiinteistö- laskennalla tarkoitetaan väestönrakennetta, asuntokannan rakennetta, väestön asumisolaja ja rakennuskantaa koskevaa tutkimusta. Väestölaskennan tietosisältö on melko vakiintunut noudattaen Yhdistyneiden kansakuntien suosituksia ja luonnollisesti kansallisia tietotarpeita ja resursseja tietojen hankkimiseksi.

Väestölaskentaan voidaan saada aineisto joko suorien tiedustelujen avulla tai välillisesti rekistereistä tai osittain molemmista.

Väestölaskennan tietosisällön ratkaisee olennaisesti se, mitä yksiköitä koskevia tietoja tuotetaan.

Vuoden 1970 väestölaskennan yksiköt	Vuoden 1980 väestölaskenta	
	Tulee tuottaa	Tutkitaan tarve ja tuotantomahdollisuudet
Henkilö	x	
Perhe	x	
Ruokakunta		x
Asuntokunta	x	
Asuinhuoneisto	x	
Rakennus		x
Muu kuin asuinhuoneisto		x
Kesämökki		x
Rakennettu kiinteistö		x

Edellisen lisäksi työryhmä katsoo, että tulee tuottaa työpaikkoja koskevia tietoja. Työpaikka poikkeaa muista väestölaskennan yksiköistä sikäli, että tietojenkeruu ei kohdistu suoraan yksikköön, vaan tiedot syntyvät laskentaprosessin yhteydessä.

2.2. Väestölaskennan tiedot

Kaikista laskentaan sisältyvistä yksiköistä tulee määrittää alueellinen sijainti. Muut eri yksiköihin kohdistuvat tiedot voidaan ryhmitellä seuraavasti:

Yksikkö	Tietoryhmä
Henkilö	Demografiset ominaisuudet Taloudelliset ominaisuudet (pääasiallinen toiminta, taloudellinen riippuvuus, pääammatti, elinkeino, status jne.) Työpaikan sijainti Koulutus
Perheet	Demografiset ominaisuudet Taloudelliset ominaisuudet
Ruokakunnat	Demografiset ominaisuudet Taloudelliset ominaisuudet Asumisolot
Asuntokunnat	Rakenne
Asuinhuoneistot	Asuinhuoneiston koko, varusteet Rakennuksen ominaisuudet (valm.vuosi, talotyyppi, rak. aine) Hallintasuhde, käyttö
Rakennukset	Käyttö, tilavuus, valmistumisvuosi, ym. rakennetta kuvaavat ominaisuudet, lämmitysaine
Muut kuin asuinhuoneistot	Käyttö, pinta-ala ym. rakennetta kuvaavat ominaisuudet
Kesämökki	Rakennetta kuvaavat ominaisuudet ml. omistavan ruokakunnan ominaisuudet
Rakennettu kiinteistö	Pinta-ala ym. rakennetta kuvaavia ominaisuuksia

Vuoden 1980 väestölaskennan tietosisältö ratkaistaan yksityiskohtaisesti, kun tietotarveselvitys tehdään ja kun tiedetään, mitkä ovat laskennan yksiköt sekä näihin liittyvien tietojen tuotantomahdollisuudet. Edellä oleva luettelo perustuu vuoden 1970 väestölaskennan tietosisältöön, vaikkakaan siinä ei ole mainittu hedelmällisyyttä koskevia tietoja eikä tietoja etnisistä vähemmistöistä.

2.3. Käsitteet ja määritelmät

Väestölaskentatietojen ajallisen vertailtavuuden vaatimus edellyttää, että käsitteet ja määritelmät pyritään pitämään samanlaisina eri laskennoissa. Kuitenkin esim. muuttunut tietotarve, mahdollisesti uusitut kansainväliset suositukset ja laskennan suoritustapa voivat vaikuttaa, minkälaisin käsittein muodostettuja tietoja tuotetaan. Käsitteiden mahdollisia muutoksia ei voi ennakoida, vain eräitä voidaan esimerkinomaisesti mainita.

Väestö ja väkiluku on eräs mahdollisesti muuttuva käsite. Väestölaskennoissa on kerätty tietoja maassa vakinaisesti asuvasta väestöstä, jonka mukaisesti vuosittaisissa väestötilastoissa on tuotettu tietoja. Jos vuositilastoissa siirrytään, kuten on suunniteltu vuodesta 1978 lähtien, henkikirjoitus pohjaiseen väkilukuun, tulee myös väestölaskennassa soveltaa tätä käsitettä väkiluvun laskemisen perustana.

Ammatissatoimivuuskäsite on saanut osakseen kritiikkiä eräiltä tahoilta. Väestölaskennan suunnitteluvaiheessa tulee tutkia, soveltuuko mahdollisesti työvoimakäsite väestölaskennassa käyttöön otettavaksi vai ei ottaen huomioon, että väestölaskentatietojen ja jatkuvan työvoimatiedustelun tietojen tulisi olla yhteensopivia. Ratkaisuaessa millainen käsite otetaan käyttöön väestölaskennassa, tulee kiinnittää huomiota toisaalta tietojen erilaisiin käyttötarpeisiin ja toisaalta siihen, millaista tietoa on mahdollista tuottaa valittavalla laskentamenetelmällä.

2.4. Luokitukset ja sovellettavien luokitusten tarkkuustaso

Seuraavassa esitetään vuoden 1970 väestölaskennassa sovelletut tärkeimmät luokitukset. Laskennan suunnittelun osana tulee tehdä vuoden 1980 väestölaskentaa varten tarvittavien luokitusten tarkistustyö, jota kansainvälisten suositusten mahdollinen muutoskin ja tilastojen keskinäinen luotettavuus edellyttävät.

Vuoden 1970 väestölaskennan luokitus	Tarkkuustaso	Laatija	Kehittämistoimet
Pääasiallinen toiminta	5 ryhmää	TK/YK	
Ammattiluokitus/Pohjoinen ammattiluokitus	3-num.	TK	Seurataan SCB:n työtä sysselsättningsnomenklatur'in laatimiseksi
Elinkeinoluokitus/TOL/ISIC	4-6-num.	TK/YK	
Yhteiskunnallinen asema			Kokonais selvitys tarpeellisuudesta
Koulutus	5-num.	TK	Koulutustilasto toimisto päivittää vuosittain
Perhetyyppi	4 ryhmää	TK/YK	

Vuoden 1970 väestölaskennan luokitus	Tarkkuus-taso	Laatija	Kehittämistoimet
Ruokakuntatyyppi		TK/YK	
Ruokakunta-asema		TK/YK	
Asuinhuoneistoja koskevat luokitukset			Liittyvät rakennus- ja asunorekisterisuunnitelmiin
- talotyyppi	3 ryhmää		
- hallintasuhde	5 ryhmää	TK/YK	
- valmistusvuosi			
Rakennuksen käyttötarkoitus	10 ryhmää	TK	- " -
Muiden kuin asuinhuoneistojen käyttötarkoitus	2-num.	TK	- " -
Alueluokitukset		TK	
- taajama/haja-asutusalue		kunnat,	
- kuntien osa-alueet		seutukaava-liitot	
- kunnat			
- kuntatyyppi			
- kaupunkiseudut		TK	
- seutukaava-alueet			
- läänit			

Työssäkäyntialueen, joka ei ollut käytössä vuoden 1970 väestölaskennassa, ja muiden vastaavien kuntaryhmien käyttömahdollisuus tulee tutkia.

2.5. Tietoaineistojen sisäisen ja ulkoisen luotettavuuden ja vertailtavuuden vaatimus

Tietoaineiston luotettavuus on yleisesti ottaen riippuvainen perusaineistojen keruun ja käsittelyn käytettävissä olevista resursseista. Aineiston sisäisellä luotettavuudella tarkoitetaan, että tiedot on kerätty ja käsitelty yhtenäisesti. Tietoaineistojen sisäisen luotettavuuden vaatimus on aiemmissa laskennoissa ollut vähäisempi ongelma kuin tulevaisuudessa, joissa tietolähteitä on useita. Kun tiedot kysytään ja kerätään yhtenäisesti suunnitellulla lomakkeilla kuten aiemmin on tehty, tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia sekä käsitteellisesti että käsittelyn suhteen.

Ulkoisella luotettavuudella tarkoitetaan väestölaskentojen "poikkileikkaus-tilastojen" vertailtavuutta muihin jatkuvasti tuotettaviin tilastoihin. Mahdolliset erot voivat olla seurausta esim. käsitteellisistä tai keruutavan eroista. Väestölaskentatietojen tulee olla yhdenmukaisia mahdollisimman suuressa määrin muiden tilastojen tietojen kanssa.

Ajallisen vertailtavuuden vaatimukseen on viitattu jo käsitteiden, määritelmien ja luokitusten yhteydessä. Voidaan todeta, että väestölaskentatietojen käyttökelpoisuus laskee, jos tietoja ei voida vertailla aiempiin laskentoihin.

Väestölaskennan tulosten luotettavuutta on useissa maissa tutkittu välittömästi laskennan jälkeen toimeenpannuilla, otokseen kohdistuvilla haastatteluilla. Luotettavuustutkimuksien avulla saadaan tietoja paitsi kunkin laskennan tulosten käyttökelpoisuuden arviointiin, myös seuraavien laskentojen suunnitteluun.

Vuoden 1980 väestölaskennan yhteydessä tulee edellä mainitunlainen luotettavuustutkimus tehdä ja tämä on otettava huomioon jo laskennan suunnitteluvaiheessa. Vaikkakaan tämäntyyppisiä luotettavuustutkimuksia ei aiemmin ole tehty, niin on väestölaskentatietojen luotettavuutta pyritty lisäämään mm. ennalta toimeenpantujen koelaskentojen tulosten avulla.

3. Vaihtoehtoiset tietojenkeruumenetelmät pääpiirteissään

3.1. Suora tiedustelu lomakkeilla henkilöistä, ruokakunnista sekä näiden asumista huoneistoista

Koko väestölaskennan perusaineisto kerätään tyhjillä, väestölaskentaa varten suunnitelluilla lomakkeilla henkilöistä, ruokakunnista ja asuinhuoneistoista. Vuosien 1950 ja 1960 väestölaskenta suoritettiin tällä menetelmällä. Menetelmä ei tule kyseeseen enää vuoden 1980 väestölaskennassa, koska rekistereistä on varmuudella saatavissa eräitä tietoja.

3.2. Suoran tiedustelun aineisto täydennettynä olemassa olevalla rekisteriaineistolla

Väestölaskennan pääasiallinen perusaineisto saadaan väestölaskentaa varten suunnitelluilla lomakkeilla henkilöistä, ruokakunnista ja asuinhuoneistoista. Lomakkeet on esitötetty (mm. nimi- ja osoitetiedot, henkilötunnukset). Rekisteriaineistolla täydennetään lomakeaineistoa myös tiedustelun jälkeen.

Tällaista menetelmää on sovellettu sekä vuoden 1970 väestölaskennassa että vuoden 1975 asunto- ja elinkeinotutkimuksessa, jotka poikkeavatkin toisistaan olennaisesti tietosisällön laajuuden suhteen.

Vuoden 1980 väestölaskentaa saadaan todennäköisesti väestönkeskusrekisteristä väestön demografisia ominaisuuksia ja perhesuhteita kuvaavat tiedot ja verotusaineistosta tulotietoja. Rekistereistä saadaan siis aiempaan verraten enemmän tietoja (perhetiedot, kieli, karttakoordinaatit). Myös tutkintorekisterissä olevan koulutustiedon tasoa selvitetään. Tämä menetelmä voidaan jakaa vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamisvaihtoehtoiksi sen mukaan, miten laaja tietosisältö väestölaskennassa on.

3.2.1. Laaja tietosisältö (VAL 70)

Tietosisältö vastaa lähinnä vuoden 1970 väestölaskennan tietosisältöä siten, ettei

- kesämökkejä

- lasten lukumäärää (hedelmällisyyttä)

köskeviä tietoja saada. Vaihtoehto edellyttää myös laajaa tietojenkeruunorganisaatiota. Kustannukset esitetään luvussa 8, vaihtoehto 1.

3.2.2. Suppea tietosisältö (AET)

Tietosisältö vastaa lähinnä asunto- ja elinkeinotutkimuksen (AET) tietosisältöä. AET:ssa luotiin erillinen, henkikirjoitusorganisaatiota täydentävä tietojenkeruuorganisaatio vain kymmeneen suurimpaan kaupunkiin. Kustannusarvio esitetään luvussa 8, vaihtoehto 2.

Asunto- ja elinkeinotutkimukseen ei sisälly seuraavia vuoden 1970 väestölaskentaan sisältyneitä tietoja:

- rakennukset ja näiden ominaisuudet
- muut kuin asuinhuoneistot ja näiden ominaisuudet
- kesämökit ja niiden ominaisuudet
- lasten lukumäärää (hedelmällisyyttä) koskevat tiedot
- mustalaisia ja saamelaisia koskevat tiedot

Asunto- ja elinkeinotutkimukseen sisältyi myös vähemmän henkilöitä koskevia tietoja kuin vuoden 1970 väestölaskentaan ja vuoden 1970 väestölaskennassa kerättiin ja kooditettiin koulutustiedot, jotka asunto- ja elinkeinotutkimukseen siirretään tutkintorekisteristä. Jos rekistereihin on sisällytetty joitakin tietoja asuinhuoneistoista vuoteen 1980 mennessä, niin vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistapa on siitä huolimatta tämän kaltainen, ellei rakennuksia eikä muita kuin asuinhuoneistoja koskevia tietoja kerätä.

3.3. Väestölaskennan koko perusaineisto saadaan rekistereistä

Väestölaskentatietojen keruu tapahtuu tämän vaihtoehdon mukaan yhdistelmällä eri rekistereihin sisältyviä tietoja eikä laskentaa varten suoriteta lainkaan erillistä tietojenkeruuta henkilöistä, ruokakunnista ja asuinhuoneistoista. Tämän menetelmän soveltaminen vuoden 1980 väestölaskennassa edellyttää ainakin asuntorekisterin perustamista ja henkilöiden taloudellisten ominaisuuksien sisällyttämistä rekistereihin. Tämän vaihtoehdon mukaan ei väestölaskennassa olisi mahdollista tuottaa rakennuksien eikä kiinteistöjen ominaisuuksia koskevia tietoja. Muidenkin tietojen osalta voitaisiin tuottaa vain rekisterien sisältämät tiedot. Luvussa 8, vaihtoehto 3, on esitetty kustannukset, joihin ei sisälly rekisterien suunnittelua, perustamista ja ylläpitoa.

3.4. Muut vaihtoehdot

Kaikki muut vaihtoehdot paitsi kohdassa 3.3. esitetty edellyttävät tietojenkeruuta lomakkeilla rekisteriaineistojen käytön ohella tietosisällön vaihdellessa sen mukaan, mitä lomakkeilla kerätään.

3.5. Muiden menetelmien avulla saatuja tietoja täydennetään otosaineistojen avulla

Otantamenetelmää sovelletaan joko tietojenkeruuseen tai tietojenkäsittelyyn. Perustiedot saadaan joko suoran kyselyn avulla lomakkeilla tai rekistereistä tai osittain molemmista.

4. Eri tietojenkeruumenetelmiin liittyvät erityisongelmat

4.1. Tietojen saannin ongelmia, kun tiedot kerätään hallinnollisten rekisterien yhteydessä

Mikä on hallinnollinen rekisteri ja mikä tilastollinen, voidaan määritellä useilla tavoilla. Tässä esityksessä tarkoitetaan hallinnollisella rekisterillä sellaista, jonka yksikkökohtaiset tiedot ovat julkisia tai viranomais-ten käytössä. Tilastollisella rekisterillä tarkoitetaan sellaista rekisteriä, jonka yksikkökohtaiset tiedot ovat salaisia ja voidaan käyttää ainoastaan tilastollisiin tarkoituksiin ja tutkimustarkoituksiin, joista ei aiheudu vahinkoa tai muuta haittaa ilmoitusvelvolliselle. Näin ollen esim. nykyistä väestön keskusrekisteriä voidaan pitää hallinnollisena rekisterinä, vaikkakin eräät siihen sisältyvät henkilöä koskevat tiedot ovat vain rajoitetusti käytettävissä. Parhaillaan harkitaan väestön keskusrekisterin tietosisällön laajentamista oleellisilla väestölaskentatiedoilla ja myös asuntorekisterin perustamista. Tulisiko näistä rekistereistä tai rekistereihin liitetyistä tiedoista mahdollisesti toteutuessaan julkisia, ei ole vielä tiedossa. Näiden rekisterien toteutuminen ennen vuoden 1980 väestölaskentaa lisäisi huomattavasti aikaisempiin väestölaskentoihin verrattuna tietojen saamista rekistereistä (pl. rakennus- ja muut kuin asuinhuoneistotiedot) ja olisi siten varsin ratkaiseva laskennan toteuttamistavalle.

Tietojen saaminen hallinnollisten rekisterien yhteydessä voi olla ongelmallista useista eri syistä.

1. On mahdollista, että päätöksentekijät eivät halua laajentaa kansalaisten tiedonantovelvollisuutta hallinnollisiin rekistereihin, jos kyseessä on tieto, jota hallintoprosessi ei välttämättä tarvitse. Miten vastahakoisesti rekisterien laajentamiseen suhtaudutaan, voi olla riippuvaista myös siitä, miten arkoja tietoja rekistereihin pyritään sisällyttämään.

2. Hallinnollisten rekisterihankkeiden eteneminen on riippuvaista päätöksenteon etenemisestä ja lainsäädännön valmistumisesta. Rekisterien suunnittelun kannalta lainsäädännön tulisi olla "hyvissä ajoin" valmis, koska on mahdollista, että rekisterihanke jopa raukeaa, elleivät päätöksentekijät voi sitä hyväksyä. Väestörekisterikeskuksen asettaman työryhmän loppuraportissa esitetään, että rekisteriä koskevan lainsäädännön tulisi valmistua vuoden 1977 aikana.

3. Hallinnollisten rekisterien tietosisällön laajentuminen voi johtaa myös kansalaisten pelkoon antaa tietoja itsestään - pelätään yhteiskunnan kontrollin kasvua ATK-rekisterien suomien yhdistelymahdollisuuksien myötä. Myös kansalaisten vastustus hallinnollisten rekisterien laajentumista kohtaan voi olla riippuvaista siitä, millaisia tietoja niihin sisällytetään.

4. Hallinnollisten rekisterien käyttökelpoisuus tilastollisiin tarkoituksiin on riippuvaista siitä, miten hyvin tiedot niihin on saatu. On oletettavaa, että hallinnollisiin rekistereihin, joiden tiedot ovat julkisia, yksityiset kansalaiset eivät ilmoita tietoja yhtä hyvin kuin jos tiedot kerätään ja käsitellään luottamuksellisina tilastollisiin tarkoituksiin. Viranomaisilta saatu tieto hallinnollisissa rekistereissä sen sijaan on luotettavampi kuin kansalaisten luottamuksellisena ilmoittama tieto tilastollisiin tarkoituksiin.

5. Millaiseksi rekistereitä koskeva lainsäädäntö kehittyy, voi jopa vaikuttaa siihen, miten niiden sisältämiä tietoja voidaan käyttää tilastotarkoituksiin. Jos Suomessa päädyttäisiin Ruotsin "datalain" kaltaiseen säädöstöön, se merkitsisi rajoituksia rekisterien tilastolliselle käytölle.

4.2. Suoran tiedustelun tietojenkeruuongelmia

Samantapaisia ongelmia kuin hallinnollisten rekisterien yhteydessä saattaa syntyä myös silloin, kun tiedot kerätään suoran kyselyn avulla. Ruotsin vuoden 1970 väestölaskennan yhteydessä syntyi laskennan vastainen kansalaismielipide. Yhteiskunnan kontrollin lisääntyminen nähtiin peikkona huolimatta siitä, että oli kyse tietojenkeruusta tilastotarkoituksiin. Tällaista mielihäpeän syntymistä voidaan ehkäistä tietojen antajiin kohdistuvalla valistuskampanjalla, jolla pyritään korostamaan yksilökohtaisten tietojen luottamuksellisuutta ja tietojen välttämättömyyttä yhteiskuntasuunnittelun eri lohkoille. Tällainen valistuskampanja tulee ajoittaa oikein laskennan suorittamisajankohtaan kähden.

Suoran kyselyn eräänä ongelmana voidaan pitää sitä vaivaa, jonka se aiheuttaa tietojen antajille. Eräät tiedot joudutaan ilmoittamaan useisiin eri tarkoituksiin ja siten aiheutuu ainakin jossakin määrin päällekkäistä tietojenkeruuta, jota tulee välttää mahdollisimman suurella määrällä.

4.3. Rekisteriaineistoihin liittyvät tietosuojakysymykset

Tietojenkeruu vain tilasto- ja tutkimustarkoituksiin takaa yksilötietojen luottamuksellisuuden. Tällöin niitä ei voi luovuttaa mihinkään muuhun tarkoitukseen. Myöskään hallinnollisista rekistereistä tietojen saanti tilastollisiin tarkoituksiin ei tuottane ongelmia ellei lainsäädäntö kehittyessään niitä aiheuta. Hallinnollisten rekisterien laajeneminen ajankohtaistanee entisestään rekistereitä koskevan tietosuojasäännösten kehittämistyön.

4.4. Uusien rekisterihankkeiden ajoitus vuoden 1980 väestölaskennan kannalta

Vuoden 1980 väestölaskennan suorittamisajankohtaan on aikaa neljä vuotta. Miten uudet rekisterit tulevat toteutumaan tai tulevatko lainkaan, vaikuttaa oleellisesti vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavan suunnitteluun ja luonnollisesti toteutumiseen. Vuoden 1980 väestölaskennan toteutuminen edellyttää varmuutta rekisterien etenemisestä tai raukeamisesta, koska hankkeen rautessa tarvitaan laskentatietojen hankkimiseksi erillistiedustelu. Erillistiedustelun suunnitteluun tulee olla kyllin aikaa. Erillistiedustelu edellyttää paitsi lomakkeiden suunnittelua myös tietojenkeruuorganisaatiota koskevia ratkaisuja.

Vuoden 1980 väestölaskennan suunnittelun edellyttämä ajoitus uusien rekisterien suhteen on seuraava:

1. Rekistereitä koskevan lainsäädännön tulee olla valmis vuonna 1977. Vuoden 1978 tulo- ja menoarviossa tulee turvata rekisterien valmistamisen ja toteutumisen vaatima rahoitus.

2. Rekisterien suunnittelu tulee päättyä vuonna 1978 ja rekisterien perustietojenkeruu tulee suorittaa vuoden 1979 henkikirjoituksen yhteydessä, koska perustiedot tulee tarkistaa ennen laskentaa.

Ammatti- ja koulutustietojen rekisteröintiä väestönkeskusrekisteriin selvittänyt työryhmä on ehdottanut, että "systeemin käyttöönotto olisi suoritettava ennen 01.01.1979 .....Lisäksi edellytetään, että systeemin toteutumista varten tarvittavan lainsäädännön muutokset tulee tehdä vuoden 1977 aikana."

4.5. Tietojen laadun ja peittävyysongelmat, kun tiedot saadaan eri lähteistä

Väestölaskentatiedoista eräät tiedot liittyvät toisiinsa niin läheisesti, että niiltä vaaditaan muihin tietoryhmiin verrattuna suurempaa sisäistä johdonmukaisuutta. Tällaisia keskenään riippuvia tietoja ovat mm.

- henkilöiden demografiset ominaisuudet
- henkilöiden taloudelliset ominaisuudet
- väestön asumista kuvaavat tiedot, jotka edellyttävät asuinhuoneistojen ja niissä asuvien henkilöiden tietojen yhdistämistä.

Jos näiden tietojen perusaineistot saadaan useasta lähteestä, syntyy aineistojen yhdistelyn aiheuttamia ongelmia - tiedot eivät kohdistu aina samaan ajankohtaan, yksiköiden sijainti ei ole välttämättä sama, tunnustiedoissa voi olla ristiriitoja ja puutteellisuuksia jne.

Ennen laskentaa tietojen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa, jos tiedot kerätään suoran kyselyn avulla, koska laskennan suorittaja suunnittelee itse lomakkeet, tietojen tarkistukset jne. Samaten on periaatteessa mahdollista vaikuttaa tulevien hallinnollisten rekisterien yhteydessä kerättävien tietojen luotettavuuteen, mutta ei välttämättä enää jo toimivien hallinnollisten rekisterien tietojen laatuun. Uusia hallinnollisia rekistereitä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon myös tilastoissa käytettävien käsitteiden, määritelmien ja luokitusten asettamat vaatimukset.

Vuoden 1980 väestölaskennan tietojen laatua tulee tutkia riippumatta siitä, onko tiedot saatu rekisterien välityksellä tai suoran kyselyn avulla lomakkeilla.

4.6. Lainsäädäntö

Väestölaskentalaki velvoittaa suorittamaan väestölaskennan ja siihen liittyvän asunto- ja kiinteistölaskennan joka kymmenes vuosi. Väestölaskentelain mukaan on jokainen yksityinen henkilö, kuolinpesä, yhtiö, yhdistys, seura, säätiö, valtion, kunnan ja seurakunnan virasto tai laitos, rakennuksen tai sen osan omistaja tai haltija velvollinen antamaan itsestään,

omistamastaan tai hallitsemastaan rakennuksesta, kiinteistöistä tai niiden osasta käytettävien lomakkeiden edellyttämät tiedot (154/38 ja 243/71). Väestölaskentalaki takaa tietojen saannin, jos laskentamenetelmänä on suora tiedustelu. Väestölaskentalakia ei myöskään tarvitse muuttaa tai kumota, jos tiedot saadaan rekisterien välityksellä.

Väestölaskentalain mukaan laskentaa varten kerättyä aineistoa voidaan käyttää vain sellaisten tilastojen ja tutkimusten laatimiseen, joista ei koidu vahinkoa tai muuta haittaa ilmoitusvelvolliselle. Väestölaskentalaki pyrkii estämään yksilökohtaisen tietojen väärinkäytön.

Laki tilastokeskuksesta (796/70) takaa valtion viranomaisten hallinnassa olevien rekisterien käyttömahdollisuuden tilastotarkoituksiin, mutta se ei takaa tietojen laatua, peittävyyttä tai yhteensopivuutta muualta saatavien tietojen kanssa. Samaten tilastokeskuksella on oikeus (asetus 112/71) osallistua uusien rekisterien suunnitteluun, mutta tämä ei takaa, että tilastolliset näkökohdat otetaan huomioon. Lainsäädäntö ei siis turvaa tietojen saatavuutta yhtä varmasti väestölaskentatarkoituksiin hallimollisten rekisterien yhteydessä kuin suoran tiedustelun yhteydessä.

5. Olemassa olevien rekisterien käyttömahdollisuudet

5.1. Väestön keskusrekisteri

Väestörekisterikeskus ylläpitää väestön keskusrekisteriä, johon merkitään paikallisissa väestökirjoissa olevat tiedot. Tilastokeskus saa nykyisellään väestömuutostiedot keskitetysti väestörekisterikeskuksesta ja tarkoituksena on, että tilastokeskus laatii - nykyisten suunnitelmien mukaan vuodesta 1978 lähtien - vuotuiset väestönrakennetilastot väestön keskusrekisterin avulla. Samaten väestötilastoja on tarkoitus laajentaa aloittamalla perhe- ja asuntokuntakohtaisten tilastojen tuotanto väestön keskusrekisterin perusteella.

Vuoden 1970 väestölaskennassa ja asunto- ja elinkeinotutkimuksessa väestön keskusrekisteriä käytettiin lomakkeiden esitäyttöön ja palautuksen kontrollointiin. Esitäytön lisäksi vuoden 1970 väestölaskennassa saatiin väestön keskusrekisteristä tiedot henkilöiden syntymäkotikunnasta, uskontokunnasta sekä kansalaisuudesta. Kansalaisuustieto osoittautui kuitenkin niin puutteelliseksi, ettei sen perusteella voitu tuottaa tilastoja. Asunto- ja elinkeinotutkimus siirtää väestön keskusrekisteristä tiedot henkilöiden siviilisäädyttä, sukupuolesta ja pääkielestä, ellei niitä ole tilastokeskuksen ylläpitämässä tilastollisessa henkilörekisterissä sekä sijaintitiedot.

Väestön keskusrekisterin kaksi päärekisteriä ovat

- henkilörekisteri ja
- kiinteistörekisteri.

Lisäksi väestörekisterijärjestelmään kuuluu liikeyritysten ja vastaavien rekisteri sekä eräitä apurekistereitä.

5.1.1. Henkilörekisteri

Väestön keskusrekisterin henkilörekisteri sisältää tietoja jokaisesta Suomen kansalaisesta ja Suomessa vakinaisesti oleskelevasta ulkomaan kansalaisesta ja kansalaisuudettomasta henkilöstä. Myös kuolleiden henkilöiden tiedot säilytetään rekisterissä. Väestörekisterikeskus kehittää jatkuvasti henkilörekisterin tietosisältöä.

5.1.1.1. Henkilörekisteristä saatavat tiedot

Tieto	Tiedon laatu	
	Hyvä	Tarkistetaan ennen laskentaa
		TK:ssa VRK:ssa
Henkilötunnus	x	
Sukupuoli	x	
Siviilisääty	x	
Syntymävuosisata	x	
Kiinteistötunnus		x (liittyy
Asuntotunnus		x asuntore-
(ml. rakennusnro)		kisteri-
Syntymävaltio ja	x	hankkeeseen)
-paikka		
Pääkieli		x
Kansalaisuus	x	
Uskonnollinen yhdys-	x	
kunta		
Perhesuhdetiedot		x x
(vanhempien ja lasten		
henkilötunnukset)		

Henkilörekisteristä saadaan lähinnä siis väestön demografisia ominaisuuksia koskevia tietoja

Väestön keskusrekisterin henkilörekisteriä käytetään vuoden 1980 väestölaskennassa hyväksi väestön demografisia ominaisuuksia ml. kieli, kuvavien tietojen ja perhesuhdetietojen määrittämiseen.

5.1.2. Kiinteistörekisteri

Kiinteistörekisterissä on tiedot kaikista Suomen alueella sijaitsevista kiinteistöistä ja Suomessa rekisteröidyistä laivoista.

5.1.2.1. Kiinteistörekisteristä saatavat tiedot

Kiinteistörekisteriä voidaan käyttää hyväksi seuraavien tietojen osalta:

- kiinteistötunnus
- rakennuksen numero
- rakennuksen käyttötarkoitus
- karttakoordinaatit.

Eräiltä osin (esim. karttakoordinaatit ja rakennuksen numero) tiedot ovat puutteelliset ja kaipaavat täydennystä.

Nykyisellään kiinteistörekisteriä voidaan käyttää ainoastaan asuinhuoneistojen ja henkilöiden asuin- ja työpaikan sijaintitietojen määrittämiseen siirtämällä kiinteistörekisteristä karttakoordinaatit em. yksiköiden tietoihin. Esim. rakennuksen käyttötarkoitustieto on käyttökelvoton sekä luokituksen (4-luokkainen) takia että tiedon laadun takia.

5.1.3. Liikerytysten ja vastaavien rekisteri

Liikerytysten ja vastaavien rekisteri sisältää tiedot liikerytyksistä, yhteisöistä, yhtiöistä, säätiöistä ja laitoksista. Liikerytysten ja vastaavien rekisteri tulee uudistumaan, jos suunniteltu liike- ja yhteisörekisteri toteutuu. Liikerytysten ja vastaavien rekisteriä käytettiin hyväksi asunto- ja elinkeinotutkimuksen toimipaikkatiedostoa luotaessa. Liikerytysten ja vastaavien rekisteri (liike- ja yhteisörekisteri) voisi toimia vuoden 1980 väestölaskennassakin vain apurekisterinä henkilöiden elinkeinon määrittämisessä.

5.1.3.1. Liikerytysten ja vastaavien rekisteristä saatavat tiedot

Tieto	Tiedon laatu	
	Hyvä	Tarkistettava
Huoneistotunnus		x
Nimi	x	
Osoite	x	
Toimiala		x
Koordinaatit (kiinteistörekisterin tieto)		x

Liikerytysten ja vastaavien rekisteriä käytetään laskentaa varten tehtävää toimipaikkatiedostoa luotaessa. Jos liike- ja yhteisörekisteri perustetaan, se merkitsee nykyistä peittävämmän, ajankohtaisemman ja tunnusjärjestelmältään täydellisemmän rekisterin syntymistä ja mahdollistaisi myös muiden kuin asuinhuoneistoja koskevien lomakkeiden esitäytön.

5.2. Tutkintorekisteri

Tutkintorekisteri sisältää yksilökohtaiset tiedot maassa asuvan väestön perusasteen jälkeen oppilaitoksissa suorittamista ylioppilastutkinnoista, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suoritetuista tutkinnoista.

Tutkinnoiksi on käsitetty kaikki loppuun suoritettu koulutus, jossa koulutusaika on vähintään 400 tuntia. Myös oppilaitosten järjestämät kurssit sisältyvät rekisteriin, jos niiden koulutusaika on vähintään 400 tuntia.

Tutkintorekisterin perustana on vuoden 1970 väestölaskenta-aineistosta saadut koulutustiedot.

Tutkintorekisteriä pidetään ajan tasalla oppilaitoksilta kerättävien ja ylioppilastutkintolautakunnalta saatavien tietojen avulla. Samoin tutkintorekisteriä pidetään ajan tasalla tilastokeskuksen tilastollisesta henkilörekisteristä saatavilla väestömuutostiedoilla; tiedoilla kuolleista, maassa- ja maastamuuttaneista.

Tutkintorekisterin tunnustietona on henkilötunnus. Yksilökohtaisia tietoja tutkintorekisteristä ei luovuteta ulkopuolisille.

5.2.1. Tutkintorekisteristä saatavat tiedot

Tiedot tutkinnon suorittaneista henkilöistä:

- henkilötunnus
- sukupuoli
- asuinkunta

Tiedot tutkinnoista:

- tutkinto tai loppuun suoritettu koulutus (tilastokeskuksen koulutusluokitus)
- suoritus-aika (kuukausi ja vuosi)
- koulutuksen tarkoitus (1 = peruskoulutus, 2 = jatkokoulutus)
- koulutuksen järjestämistapa (1 = koulumuotoinen, 2 = kurssimuotoinen)
- opetuskieli (1 = suomi, 2 = ruotsi, 3 = muu)

Tiedot oppilaitoksesta:

- oppilaitoksen identifiointitunnus (tilastokeskuksen oppilaitosluettelo)
- oppilaitostyyppi
- oppilaitoksen sijaintikunta

Arkistointitunnus ja muut tietojenkäsittelyn edellyttämät tekniset tiedot.

Tutkintorekisterin perustana oleva vuoden 1970 väestölaskenta-aineisto sisälsi yli 6 kuukautta kestäneen koulutuksen. Rekisterin päivitysaineistossa on koulutuksen kesto määritetty 400 tunniksi. Rekisterin peittävyys aiheutuu tältä osin vain vähäinen virhe, koska kurssitoimintaa on alettu harjoittaa voimakkaammin vasta 1970-luvulla.

Rekisterin päivitysaineisto ei sisällä suomalaisten ulkomailla suorittamia tutkintoja, eikä vuoden 1970 väestölaskentaan sisällyttömien ja kuitenkin maassa asuvien joko ulkomailla tai Suomessa suorittamia tutkintoja. Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen kandidaattitutkinnot eivät sisälly rekisterin vuosien 1971 ja 1972 aineistoihin.

Vuoden 1970 väestölaskennassa kerätyt henkilötiedot perustuvat henkilön itsensä antamiin tietoihin. Tästä voidaan arvioida, että aivan kaikista väestön suorittamista koulutuksista ei ole saatu tietoja ja että osa ilmoitetuista koulutustiedoista voi olla virheellisiä. Selvityksiä perusaineiston puutteellisuuksista ja virheellisyyksistä ei ole tehty.

Päivitysaineistot saadaan kouluviranomaisilta tai oppilaitoksilta, joten ne ovat huomattavasti täsmällisempiä, yksityiskohtaisempia ja luotettavampia kuin pohjarekisterin tiedot. Tietojenkeruun ja -käsittelyn yhteydessä suoritetaan useita lukumäärä- ja loogisuustarkistuksia sekä koodauksen validisuuden tarkistuksia.

Tutkintorekisteriä voidaan käyttää vuoden 1980 väestölaskennassa koulutustietojen laatimiseen. Käytön edellytyksenä on, että rekisterin perusaineiston puutteet tutkitaan ja tarpeellisessa määrin korjataan tai ettei täydellisempiä koulutustietoja ole sisällytetty väestön keskusrekisteriin.

5.3. Veroaineistot ja sosiaaliturvarekisterit

Vuoden 1970 väestölaskennan aineistoon yhdistettiin vuoden 1971 verotusrekisteristä tiedot verovelvollisten valtionveron alaisista tuloista. Myös asunto- ja elinkeinotutkimuksen aineistoa täydennetään verotusrekisterin tiedoilla. Vuoden 1980 väestölaskennassa voidaan tulotiedot saada täydellisemmin kuin aikaisemmissa laskennoissa, koska sosiaaliturvarekisterit ovat kehittyneet sisältäen mm. yhdistelylle välttämättömän henkilötunnuksen.

Rekisteriaineistojen avulla voidaan pyrkiä muodostamaan, mutta ei saada tarkoin muodostetuksi käytettävissä olevia tuloja; osa omaisuustuloista ja yrittäjätuloista (metsämyynti) sekä tulonsiirroista (lähinnä sosiaaliavustukset) jäävät pois. Samaten tulonsiirrot toiselle kotitaloudelle saadaan vajavaisesti, kuten myös eräät maksut (sakot, henkivakuutusmaksut).

5.3.1. Veroaineistot ja niistä saatavat tiedot

Veroilmoitusten ja verohallinnon henkilörekisterin tietojen perusteella laaditaan vuosittain verotusrekisteri. Verotusrekisteri sisältää tiedot verovelvollisten

- veronalaisista tuloista
- vähennyksistä
- verotettavasta tulosta ja omaisuudesta
- veronalaisista varoista
- veloista ja velvoitteista
- välittömistä veroista.

5.3.2. Sosiaaliturvarekisterit ja niistä saatavat tiedot

Sosiaaliturvarekistereistä tärkeimmät ovat Kansaneläkelaitoksen vakuutettu-kohtaiset eläkevakuutuksen rekisteri ja sairausvakuutuksen korvausrekisteri. Lisäksi voidaan käyttää sosiaalihallituksen lapsilisien maksatusrekisteriä (toimii 1977-) ja asuntohallituksen keskitettyä asumistukea koskevaa rekisteriä käytettävissä olevien tulojen määrittämiseen.

Sosiaaliturvarekisterien tietoja käytetään käytettävissä olevien tulojen määrittämiseen.

Vuoden 1980 väestölaskennassa muodostettavat tulokäsitteet ja niitä vastaavat tiedot verotus- ja sosiaaliturvarekistereissä selviävät tulonjakotilasto-projektin työn edistyessä, joten työryhmä ei tule ottamaan kantaa näiden rekisterien tietojen laatuun ja käyttökelpoisuuteen.

6. Suunnitteilla olevien rekisterien käyttömahdollisuudet

6.1. Väestön keskusrekisteri ja ammatti- ja koulutustiedot

Väestörekisterikeskus asetti 17.12.1975 ammatti- ja koulutustietojen rekisteröintiä selvittävän työryhmän, jonka tuli suorittaa esitutkimus tarpeista ja mahdollisuuksista sekä laatia ehdotus ajan tasalla pidettävien ammatti- ja koulutustietojen sisällyttämiseksi väestökeskusrekisterin tietoihin. Työryhmä jätti raporttinsa väestörekisterikeskukselle 28.10.1976. Työryhmä ehdottaa toimeksiantonsa mukaisesti ammatti- ja koulutustietojen rekisteröintiä ja ylläpitoa vuosittain henkikirjoituksen yhteydessä.

6.1.1. Mahdollisesti saatavat tiedot ja niiden laatu

Työryhmä ehdottaa, että henkikirjoituksen pohjalta yli 14-vuotiaista (tarkoitettaneen 14-v. tai sitä vanhemmista) kerättäisiin ja kooditettaisiin tiedot

- ammatista 5-num. tilastokeskuksen luokituksen mukaan, (tarkoitettaneen pohjoismaisen ammattiluokituksen 5-num. tason mukaisesti laadittua 3-num. TK:n luokitusta)
- ammatissatqimivuudesta
- ammattiasemasta
- työpaikan toimialasta
- työpaikan yritysmuodosta
- työpaikan sijaintikunnasta
- työpaikan sijaintikoordinaateista
- statuksesta
- tutkinnoista.

Muut kuin tutkintotiedot kerätään ja ylläpidetään henkikirjoituksen yhteydessä, tutkintotiedot ylläpidetään oppilaitoksilta saatavilla ilmoituksilla.

Tiedot tulnaisiin ehdotuksen mukaan keräämään ja käsittelemään tilastoissa sovellettujen käsitteiden ja luokitusten mukaisesti.

Oman hankaluutensa aiheuttaa tilastollisten luokitusten mahdollinen muuttuminen. Mm. ammattiluokituksen uusimista kokonaan uudelle pohjalle on parhailaan suunniteltu pohjoismaisena yhteistyönä. Tämä toteutuu 1980-luvun alkupuolella. Toisin sanoen luokitukset, joita rekistereissä käytetään, eivät ole muuttumattomia, joten keruu- ja kooditustyökin on tehtävä aika ajoin uudestaan koko aineistoon.

Rekisterin aineiston kelvollisuus tilastotuotantoon merkitsee tarpeellisten loogisuus- ja validisuustarkistusten tekemistä, jotka tilastokeskus määrittelee väestölaskennan kannalta.

Näin kiinteä yhteys rekisterin ja tilastotuotannon välillä vaatii tilastokeskuksen ja väestörekisterikeskuksen yhteistyötä suunnittelun eri vaiheissa ja myös systeemiä toteutettaessa.

Tietojen laadun takaamiseksi tuleekin, mikäli VKR:iä laajennetaan väestörekisterikeskuksen ehdotuksen mukaisesti, saada työhön tarvittavat resurssit, koska rekisteri ei muussa tapauksessa ole kelvollinen tilastotuotantoon.

6.1.2. Rekisterin käytön ongelmia

Koska väestön keskusrekisterin laajennuksesta on vasta sitä valmistellut työryhmä tehnyt ehdotuksen, niin rekisterin käytön edellytyksinä vuoden 1980 väestölaskennassa on

- saada varmuus rekisterin toteutumisesta riittävän ajoissa (ks. kohta 4.4.)
- että rekisteri toteutuu työryhmän ehdotuksen mukaisesti niin, että käsitteet, määritelmät ja luokitukset täyttävät tilastojen asettamat vaatimukset
- että, tilastokeskus saa varmuuden, että tiedot saadaan rekisteriin luotettavasti ja peittävästi.

Jollei rekisteri toteudu em. edellytysten mukaisesti, tulee vuoden 1980 väestölaskentaan mainitut tiedot kerätä erillistiedustelulla.

6.2. Eräiden henkilötietojen saantimahdollisuudet veroaineistojen yhteydessä

Henkilöiden ammatissatoimivuus-, ammatti-, ammattiasema-, toimiala- ja työpaikansijaintitietojen saantimahdollisuuksia veroaineistosta selvitti tilastokeskuksen 5. päivänä huhtikuuta vuonna 1976 asettama veroaineistojen tilastollista käyttöä kehittävän työryhmän jaosto. Jaoston mukaan olisi periaatteessa mahdollista laajentaa veroaineistoja edellä mainituilla tiedoilla. Ongelmina nähtiin mm.

- tietojenkäsittelyn hajautus verotusorganisaatiossa
- verotuksen kohdejoukon ja väestölaskennan kohdejoukon vastaamattomuus
- verotusjärjestelmän laajentamiseen käytettävissä olevan ajan niukkuus vuoden 1980 väestölaskentaa silmällä pitäen.

Näyttää hyvin epätodennäköiseltä, että verotusjärjestelmän kautta saadaan muita kuin henkilöiden verotusta varten ilmoittamia tietoja väestölaskentaan. Verotusaineistoja voidaan käyttää kuitenkin vuosittaisessa tilastotuotannossa entistä laajemmin hyväksi.

6.3. Asuntorekisteri ja sen käyttö

Valtiovarainministeriön 19.8.1976 asettama työryhmä tutkii asuntokantaa ja sen muutoksia sekä asuntojen käyttöä ja asumisololoja koskevien tilastojen tarvetta ja vaihtoehtoisia tuotantotapoja. Eräänä vaihtoehtona tullee kyseen tilastojen tuotanto rekisterien pohjalta. Koska työryhmän työ on tältä osin varsin kesken tätä kirjoitettaessa, voidaan vain todeta vuoden 1980 väestölaskennan kannalta, että asuntorekisterin perustaminen ennen vuoden 1980 väestölaskentaa merkitsee joka tapauksessa laskennan asumistilastojen luotettavuuden kasvua. Voidaanko rekisterin perusteella tuottaa kaikki väestölaskennoilta edellytetyt asumistilastot, riippuu rekisterin tietosisällöstä.

Mahdollisesti perustettavan rekisterin käytön ongelmat ovat vastaavat kuin luvussa 6.1.2. esitetyt mahdollisesti laajennettavan väestön keskusrekisterin.

7. Otosaineistojen käyttömahdollisuudet

Otantaa voidaan soveltaa perustietojen keruuseen tai tietojenkäsittelyyn. Otantamenetelmää sovellettaessa voidaan saada aikaan kustannussäästöjä, jos sitä sovelletaan useihin tietoihin tai joihinkin käsittelyltään kalliisiin tietoihin. Otannan käyttö merkitsisi aina alueittaisten tietojen tuotantomahdollisuuksien supistumista verrattuna kokonaisaineistojen suomiin mahdollisuuksiin. Otanta voi merkitä myös alueluokitusten supistumisen ohella muiden laajojen luokitusten esim. ammatti-, elinkeino- ja koulutusluokitusten tarkkuustasosta tinkimistä.

Työryhmä selvitti alueittaisten tietojen käyttöä ja tarvetta kuulemalla tärkeimpien alueittaisten tietojen käyttäjien edustajia.

Väestölaskenta on ainoa tietosisällöltään laaja aineisto, joka palvelee aluesuunnittelua. Jos väestölaskenta ei tuota aluesuunnittelulle välttämättömiä tietoja, saattavat esim. kunnat kerätä tietoja omatoimisesti, jolloin kokonaistaloudelliset säästöt ovat kyseenalaisia ja suunnittelun pohjaksi syntyy epäyhtenäisiä tilastoja. Alueittaisten tietojen tarve tulee tulevaisuudessa lisääntymään entisestään. Tähän vaikuttavat esim. kunnallislain uudistus, joka velvoittaa kaikki kunnat laatimaan kuntasuunnitelman, sekä väliportaana ja paikallishallinnon uudistus. Käyttäjien mielestä alueittaisia tietoja tarvitaan tulevaisuudessa entistä tarkempina, entistä tiheimmin ja tuotannon tulisi nopeutua entisestään.

Työryhmän käsityksen mukaan tietoja kerätään kaikista laskentayksiköistä (henkilö, asuinhuoneisto, rakennus). Otannan käyttö väestölaskennan tietojen keruumenetelmänä on myös useimpien muuttujien osalta epätarkoituksenmukainen ottaen huomioon tietotarpeet ja kustannussäästöt. Otoksen suuruuden vuoksi kustannussäästöt jäävät vähäisiksi, jos kyseessä on suora tiedustelu ja vielä vähäisemmiksi, jos kyseessä on rekisteriaineisto. Voidaanko otantaa lainkaan soveltaa, selviää vuoden 1980 väestölaskennan varsinaisen suunnittelun yhteydessä.

8. Vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistapa

Millä tavalla ja missä laajuudessa seuraavan eli vuoden 1980 väestölaskennan tiedot tuotetaan, riippuu lähinnä kolmesta tekijästä: tietotarpeen voimakkuudesta, käytettävissä olevista teknisistä vaihtoehdoista ja kustannuksista. Kaikkia näitä tekijöitä on tarkasteltava samanaikaisesti.

Alustavien tarveselvitysten mukaan näyttää siltä, että aikaisemmissa väestölaskennoissa tuotettujen tietojen tarve ja käyttö ei ole vähentynyt.

Tekniset vaihtoehdot ovat suoran tiedustelun ja rekisterien yhdistelmä tai pelkkä rekisterien käyttö. Kustannukset riippuvat siitä, mitä menetelmää käytetään tai voidaan käyttää ja tarkastellaanko kustannuksia laskennan aiheuttamana välittöminä kustannuksina vai sen sisältämien tietojen tuottamisesta yhteiskunnalle aiheutuvina kustannuksina. Toisaalta kustannukset on otettava huomioon rajoittavana tekijänä sisältö- ja menetelmävaihtoehtoja harkittaessa. Seuraavassa luonnehditaan eräitä vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavan vaihtoehtoja pääpiirteittäin.

8.1. Vaihtoehto 1 (VAL-70)

Tämän vaihtoehdon tietosisältö ja yksiköt ovat muutoin samat kuin vuoden 1970 väestölaskennassa paitsi, että tähän ei sisälly

- lasten lukumäärää koskevaa tutkimusta ja
- kesämökkejä koskevia tietoja.

Yksiköt ja tietojen hankintatapa

Yksikkö	Tietolähde
Rakennus	Kiinteistön omistaja antaa tiedot lomakkeelle
Huoneisto	Huoneiston haltija (myös liikehuoneiston) antaa tiedot lomakkeelle
Henkilö	Rekisteristä saadaan henkilö, hänen ikänsä, sukupuolensa, siviilisäätynsä, pääkielensä, koulutuksensa ja tulonsa Erillistiedustelulla saadaan ammatti-, elinkeino- ja pääasiallinen toimintatiedot ja mahdollisesti pari kolme muuta tietoa.

Vaihtoehto 1: kustannukset

Vuoden 1970 väestölaskennan kokonaiskustannukset olivat n. 16 milj. markkaa. Muutettuna elinkustannusindeksiä käyttäen vuoden 1976 rahan arvon mukaisiksi saadaan kustannuksiksi 30 milj. mk ja jos käytetään ansiotasoindeksiä, saadaan kustannusten nykyarvoksi n. 32 milj. mk.¹⁾ Lasten lukumäärää ja kesämökkejä koskevien tietojen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia ei ole vähennetty em. kokonaiskustannuksista.

Kolmannes kokonaiskustannuksista oli tietojenkeruukustannuksia. Keruuseen osallistui henkikirjoituksen piiriorganisaation lisäksi kuntakohtainen väestölaskentatoimikunta, joka palkkasi henkilökuntaa lomakkeiden tarkistamista ja täydentämistä varten. Rakennustietojen keruu ja käsittely muodosti n. 20 % kokonaiskustannuksista.

Vaikka vuoden 1970 ja vuoden 1980 väestölaskentojen tietosisältö olisi lähes sama, kustannuksia ei voitaisi ilman muuta pitää vertailukelpoisina, koska osa vuoden 1970 väestölaskennassa erillistiedusteluna kerätyistä tiedoista on nyt saatavissa rekistereistä. Tällaisia tietoja ovat rakennusten kartta-koordinaatit, koulutus (merkintäkustannuksiltaan verrattavissa ammatitietoon) ja pääkieli.

¹⁾ Muuntaminen ei tuota täysin oikeaa tulosta, koska menot ajoittuvat monen vuoden ajalle. Muuntaminen on tehty elinkustannusindeksiä käytettäessä vuoden 1971 lokakuun indeksistä lokakuun 1976 indeksiin ja ansiotasoindeksiä käytettäessä vuosien 1971 ja 1976 viimeisen neljänneksen mukaan.

Tämän vaihtoehdon kustannukset nousevat suhteellisen korkeiksi lähinnä sen vuoksi, että se edellyttää laskennalle omaa joka kuntaan ulottuvaa kenttäorganisaatiota, jonka luominen nostaa kustannuksia hyppäksenomaisesti korkeammalle tasolle kuin seuraavassa esitettävä ns. AET-vaihtoehto.

8.2. Vaihtoehto 2 (AET)

Tämä vaihtoehto on sama kuin asunto- ja elinkeinotutkimus, joka poikkeaa tietosisällöltään vaihtoehto 1:sta (vuoden 1970 väestölaskennasta) siinä, että rakennustiedot (koordinaattitietoineen) ja tiedot muista huoneistoista kuin asuinhuoneistoista puuttuvat, samoin henkilötiedoista koulutustiedot ja pääasiallinen toimeentulonlähde. Huomattavan lisätyön aiheuttivat myös lasten lukumäärää koskeva tutkimus sekä mustalais- ja saamelais tutkimus.

Vaihtoehto 2: kokonaiskustannusten erittely (AET:n mukaan)

Kustannustekijä	Milj. mk	Mk/lomake	%
1. Lomakkeiden painatus, esitäyttö ja postitus	0.4	0.22	3.6
2. Keruu	1.4	0.78	12.5
3. Merkintä	4.0	2.22	35.7
4. ATK-kirjoitus	1.4	0.78	12.5
5. Suunnittelu, hallinto ja konttoripalvelut ²⁾	2.5	1.39	22.3
6. Toimitilat, kalusteet, tarv., puhelin, kuljetukset, julk. painatus, matkat, ATK-konekustannukset ²⁾	1.5	0.83	13.4
Yhteensä	11.2	6.22	100.0

Vaihtoehto 2: merkintäkustannusten erittely

Tiedot	Milj. mk	Mk/lomake	%
Asuntotiedot	0.50	0.30	~~14.1~~ 19.5
Henkilöiden elinkeino	1.50	0.83	~~37.5~~ 37.4
Ruokakunta	0.15	0.08	~~3.7~~ 3.6
Perhe	0.30	0.16	7.2
Henkilöiden pääasiallinen toiminta	0.21	0.12	~~5.3~~ 5.4
Henkilöiden ammatti	0.80	0.43	~~19.2~~ 19.4
Muut tiedot	0.50	0.30	~~13.6~~ 13.5
Yhteensä	3.96	2.22	100.0

²⁾ Osa AET:n suunnittelutyöstä sekä kalusteet ovat käytettävissä vuoden 1980 väestölaskennassa.

Olellainen ero vaihtoehtojen 1 ja 2 kustannuksissa johtuu paitsi tietosisälön eroista (vaihtoehto 2:een ei sisälly rakennus- ja liikehuoneistotietoja) myös siitä, että vaihtoehdossa 2 on oma paikallisorganisaatio vain kymmenessä suurimmassa kaupungissa. Toisaalta on huomattava, että piirimiesorganisaatio oli erittäin tyytymätön saamaansa palkkioon (0.50 mk/lom.).

Jos piirimiesorganisaatiota vielä käytetään laskennoissa, on varauduttava palkkion reaaliseen korotukseen. On mahdollista, että tässäkin vaihtoehdossa kysymystä keruuorganisaatiosta joudutaan harkitsemaan uudelta pohjalta.

Lisäksi vaihtoehdon 1 ja 2 kustannuseroihin vaikuttaa se, että vaihtoehtoon 1 sisältyi runsaasti perussuunnittelutyötä, joka on ollut myöhemmin käytävissä.

8.3. Vaihtoehto 3

Tietosisältö sopeutetaan niihin tietoihin, jotka saadaan rekistereistä. Vaihtoehto edellyttää joka tapauksessa lähinnä väestön keskusrekisterin henkilörekisterin tietomäärän lisäämistä ja ainakin asuntorekisterin ja mahdollisesti rakennus- ja huoneistorekisterin perustamista. Väestörekisterikeskuksen asettama työryhmä on raportissaan ehdottanut, että henkilörekisteriin otetaan vuoden 1979 henkikirjoituksesta alkaen

- ammatti
- ammatissatoimivuus
- työpaikan toimiala
- työpaikan yritysmuoto
- työpaikan sijainti
- status ja ammattiasema.

Toteutuessaan tämä ehdotus merkitsee, että AET:n tuottamia henkilötilastoja vastaavat tilastot voitaisiin ruokakuntatietoja lukuun ottamatta tulostaa rekisteristä tarvittaessa vuosittain.

Vaihtoehto 3: kustannukset

Siinä tapauksessa, että AET:n henkilötietosisältöä vastaavat tiedot saadaan rekisteristä, laskennan välittömät kustannukset muodostuvat suunnittelu- ja apuhenkilöstön palkoista, tietokoneajasta ja painatuksesta. Kone- ja painatuskustannukset lienevät yhteensä n. 1 milj. mk. Palkka- ja muut menot nousisivat 1-2 milj. markkaan. Ottamatta huomioon rekistereiden perustamis-, laajentamis- ja ylläpitokustannuksia, tämän vaihtoehdon kustannukset olisivat siis n. 3 milj. mk arvioituina AET:n pohjalta.

Väestön keskusrekisterin henkilörekisterin laajentaminen ammatti-, ammatissatoimivuus-, status-, elinkeino-, työpaikan sijainti- ja koulutustiedoilla (työryhmän raportti s. 46-54).

	Keruu	Ylläpito/vuosi
Henkilöiden taloudelliset ominaisuudet	5.07 milj. mk	2.64 milj. mk
Koulutus	3.50 "	0.22 "
Yhteensä	8.57 milj. mk	2.86 milj. mk

Kymmenen vuoden ajalle jaettuna kustannukset olisivat 3.7 milj. markkaa vuodessa.

Rakennus- ja asuntorekisterin kustannuslaskelmia ei ole käytettävissä. Valtiovarainministeriön asettama asuntotilastotyöryhmä selvittää näitä kysymyksiä.

Tämän työryhmän selvitys valmistunee kevään 1977 kuluessa.

8.4 Muut vaihtoehdot

Tämä sisältää erilaisia vaihtoehto 2:n (AET:n) muunnelmia, jotka saadaan poistamalla yksi tai useampia vaihtoehto 2:ssa erillistiedusteluina saatavista tiedoista. Kunkin tiedon kustannusvaikutukset on nähtävissä vaihtoehto 2:n merkintäkustannusten erittelystä.

Jos tietoja on hankittava erillistiedustelulla ollaan tekemisissä vaihtoehto 2:n (AET:n) kokonaiskustannusten erittelyssä mainittujen tekijöiden kanssa. Kustannustekijät 1 ja 2 pysyvät suuruusluokaltaan sellaisenaan tai pikemminkin kasvavat keruuorganisaatiosta riippuen. Vähimmäissumma olisi joka tapauksessa 2 milj. mk. Kustannustekijät 3 ja 4 riippuvat suoraan tietosisällöstä (lomakkeilla kerätyistä tiedoista). Esim. laskentojen keskeisimpinä pidettyjen tietojen eli ammatti-, elinkeino- ja asuntotietojen merkintäkustannukset ovat lähes 3/4 AET:n merkintäkustannuksista eli vajeat 3 milj. markkaa. Kustannustekijät 5 ja 6 pienenisivät, mutteivät samassa suhteessa kuin tietosisältö.

Tässäkin tapauksessa päädytään karkeasti AET:n eli vaihtoehto 2:n suuruusluokkaa oleviin kustannuksiin. Näyttääkin siltä, että jos jonkin tai joidenkin tietojen saamiseksi on suoritettava koko väestöön kohdistuva suora tiedustelu, tavoitteeksi ei pitäisi asettaa mahdollisimman pientä tietomäärää, vaan joka tapauksessa verraten korkeiksi muodostuvista keruukustannuksista olisi pyrittävä saamaan mahdollisimman suuri hyöty, tietenkin teknisten tekijöiden yms. asettamissa rajoissa.

8.5. Kustannusvertailuja koskeva huomautus

Suoritettaessa eri laskentavaihtoehtojen kustannusvertailuja tavoitteenä on ollut päästä vain niin suureen yksityiskohtaisuuteen kuin on ollut tarpeellista sen seikan toteuttamiseen, mitä suuruusluokkaa kustannukset tulevat olemaan erilaisia, tiedossa olevia menetelmävaihtoehtoja sovellettaessa. Tätä yksityiskohtaisempiin laskelmiin ei tässä vaiheessa ole edellytyksiä.

9. Toimenpide-ehdotukset:

Vuoden 1980 väestölaskennan tietosisällön tulee vastata aikaisempien laskentojen keskeistä tietosisältöä. Vuoden 1980 väestölaskentaa ei kuitenkaan ole välttämätöntä suorittaa niin laajana kuin vuoden 1970 väestölaskenta, mutta ei myöskään niin suppeana kuin asunto- ja elinkeinotutkimus, jossa ei tuoteta rakennuksia eikä muita kuin asuinhuoneistoja koskevia tietoja. Vuoden 1970 väestölaskenta vastasi laajuudessaan väestö- ja asuntolaskennan osalta kansainvälisiä suosituksia.

Vuoden 1980 väestölaskennassa tuotetaan tavanomaisten demografisten ja koulutus- ja tulotietojen sekä yksiköiden sijaintitietojen ohella myös kieli- tiedot ja perheitä koskevat tiedot rekisteriaineistojen avulla. Joidenkin näiden jo rekistereihin sisältyvien tietojen laatu tarkistetaan ennen käyttöä tai mahdollisesti korjataan joko laskennan yhteydessä tai ennen sitä.

Vuoden 1980 väestölaskennan suorittaminen kokonaan välillisin tiedonhankintamenetelmin edellyttää väestön keskusrekisterin laajentamista henkilöiden taloudellista asemaa koskevilla tiedoilla ja asuntorekisterin perustamista. Ellei mahdollisesti perustettavaan asuntorekisteriin sisälly tietoja rakennuksista ja muista huoneistoista kuin asuinhuoneistoista, niin tietoja näistä ei voitaisi tuottaa vuoden 1980 väestölaskennassa puhtaalla rekisterimenetelmällä. Laadullisten ja tietosisällöllisten vaatimusten ohella vuoden 1980 väestölaskenta edellyttää uusien rekisterien kehittämistä ja perustamista riittävän ajoissa, jotta tiedetään, mistä tiedot laskentaan saadaan.

Väestön keskusrekisterin laajentamista eräillä, lähinnä ammatti- ja koulutus- tiedoilla, tutkinut työryhmä on jättänyt raporttinsa lokakuun 28 päivänä 1976. Asian jatkokesittelyn tulisikin tapahtua erittäin nopeasti, jotta vuoden 1980 väestölaskennan suunnittelussa voidaan ottaa huomioon mahdolliset vaikutukset tietojen keruuseen.

Jos väestön keskusrekisteriä laajennetaan eräillä henkilötiedoilla työryhmän ehdotuksen mukaisesti, tulee rekisteriaineistoissa soveltaa samoja luokituksia kuin väestölaskennassa, jotta välttyttäisiin kaksinkertaiselta kooditukselta. Saattaa olla mahdollista, että vuoden 1980 väestölaskennassa sovelletaan uusittua, yhteispohjoismaisena työnä tehtävää ammattiluokitusta.

Asuntorekisterin kehittäminen liittyy valtiovarainministeriön asettaman asumistilastojen tarvetta ja tuotantotapaa selvittävän työryhmän työhön, joka päättynee keväällä 1977. Tämän työn ajoitus onkin vuoden 1980 väestölaskennan suunnittelun kannalta jonkin verran myöhäinen, koska uusia rekistereitä koskeva rahoitus tulisi olla turvattu kjo vuoden 1978 tulo- ja menoarviossa. Lainsäädäntö, jota uudet rekisterit edellyttävät, tulisi olla valmis vuonna 1977.

Vuoden 1980 väestölaskennan suunnittelun kuluessa seurataan rekisterihankkeiden kehittämistä ja elleivät ne etene joko niille asetettujen laadullisten tai ajallisten vaatimusten suhteen tyydyttävästi, on vuoden 1980 väestölaskennassa tiedot hankittava suureksi osaksi suoran tiedustelun avulla. Tiedot rakennuksista rakennuksista ja muista huoneistoista kuin asuinhuoneistoista on mahdollista tuottaa ainoastaan suoran tiedustelun avulla.

Työryhmän käsityksen mukaan tietoja kerätessä suoralla tiedustelulla tavoitteeksi ei pitäisi asettaa mahdollisimman pientä tietomäärää, vaan joka tapauksessa verraten korkeiksi muodostuvista keruukustannuksista olisi pyrittävä saamaan mahdollisimman suuri hyöty. Jos suoraa tiedustelua käytetään vuoden 1980 väestölaskennassa, nousevat tietojenkeruukustannukset joka tapauksessa korkeammiksi kuin AET:ssä.

Vuoden 1980 väestölaskennan suunnittelun kuluessa ratkaistaan myös yksityiskohtainen tietosisältö. Väestölaskennan suunnittelu aloitetaan vuonna 1977.

LÄHTEET

Ammatti- ja koulutustietojen rekisteröintiä selvittävän työryhmän ehdotus. Väestörekisterikeskus. Helsinki 1976

Asunto- ja elinkeinotutkimusprojektin systeemis suunnitelma. Tilastokeskus. 18.04.1975

European Recommendations for the 1970 Housing Cencuses, ST/CES/15. United Nations. New York 1969

European Recommendations for the 1970 Population Cencuses, ST/CES/13. United Nations. New York 1969

Liikeryitysten ja vastaavien henkikirjoituksen systeemis suunnitelma 1974. Väestörekisterikeskus 1974

Suomen virallinen tilasto VI C 104. Väestölaskenta 1970
- 1. Yleiset demografiset tiedot. 1973. ISBN 951-46-2333-9
- 19. Taululuettelo. 1976. ISBN 951-46-2333-9

Tulonjakotilastoprojektin suunnitteluvaiheen I osaraportti. Tilastokeskus 30.04.1976

Veroaineistojen tilastollista käyttöä kehittävän työryhmän jaoston raportti. Tilastokeskus 1976

Väestön keskusrekisterin tietojenkäsittelysäännöt. Henkilörekisteri. Väestörekisterikeskus

Väestön keskusrekisterin tietojenkäsittelysäännöt. Kiinteistörekisteri. Väestörekisterikeskus

Helsinki 23.08.1976

No
Vilje

TK/04/54/76

Asi Työryhmän asettaminen

Kesäkuun 10. p:nä 1976 vahvistetun valtion tilastotoimen kehittämissuunnitelman vuosille 1977-1981 mukaan päätetään vuoden 1976 loppuun mennessä tehtävän selvityksen perusteella, missä määrin vuonna 1980 pidettäväksi säädetyin yleisen väestölaskennan tietoja voidaan hankkia välittömällä tiedonhankinta- ja tuotantomenetelmällä yhteiskunta-suunnittelussa tarpeellisten alueellisten väestönrakenteen, perhe- ja ruokakunta-, asuntokanta- ja asumisolotietojen tuottamiseksi.

Väestönrakennetiedoista ovat tärkeimmät väestön jakautuminen ammatissa toimivuuden, ammatin, elinkeinon, koulutuksen ja päkielen mukaan.

Tämän selvittelytyön piiriin kuuluvia osakysymyksiä selvitetään jo nyt eri työ- ja projektiryhmissä. Väestörekisterikeskuksen asettamassa työryhmässä, jossa tilastokeskuksella on edustaja ja sihteeri, pyritään selvittämään mahdollisuuksia kerätä ja ylläpitää ammatti- ja koulutustiedot väestön keskusrekisterissä. Tilastokeskuksen asettamassa tilastokeskuksen ja väestörekisterikeskuksen yhteistyöprojektiissa selvitetään mahdollisuuksia siirtymään käyttämään väestön keskusrekisterin väkilukua väkilukutilaston pohjana sekä perhetilaston laadintamahdollisuuksia väestön keskusrekisterin tietojen pohjalta. Tilastokeskuksen asettama veroaineistojen tilastollista hyväksikäyttöä kehittävä työryhmä on saanut tehtäväksi selvittää vuoden 1980 laskentaa silmällä pitäen, onko mahdollista kehittää veroaineistoa siten, että siitä saataisiin tietoja verovelvollisten ammatissa toimivuudesta, ammatista sekä toimialasta ja työpaikan sijainnista. Tilastokeskus on tehnyt ehdotuksen valtiovarainministeriölle toimikunnan asettamiseksi, jonka tehtävänä olisi selvittää asuntorekisterin tarpeellisuus ja toteuttamistapa. Toimikunta tai työryhmä asetettaneen löhiäkoina.

Tilastokeskus asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää vuoden 1980 väestölaskennan toteuttamistavan pääsuuntaviivat. Työryhmän tulee seurata edellä mainittujen

työ- ja projektiryhmien työtä ja pyrkiä koordinoimaan sitä. Mainittujen ryhmien työn perusteella työryhmän tulee tehdä ehdotus siitä, missä määrin vuoden 1980 väestölaskennan alkuaineistona voidaan, huomioon ottaen tietojen laatu ja kustannukset, käyttää rekisterien ja muiden hallinnollisten tietoaaineistojen tietoja. Työryhmän tulisi myös pyrkiä selvittämään, onko välttämätöntä laatia kaikki väestölaskennan keskeiseen tietosisältöön kuuluvat tilastot kokonaisuusiston pohjalta. Tämä kysymys keskittyy lähinnä siihen, miten pienillä alueellisilla yksiköillä mitäänkin tietoja on välttämätöntä tuottaa.

Työryhmän

puheenjohtajana on ylijohtaja

Aaro Kenttä

jäseniksi määrätään

Jorma Hyppölä
Göran Strenge
Lauri Yli-Pekka
Tapio Leppo
Risto Heinonen

osastopäällikkö

tutkimusjohtaja

suunnittelija

suunnittelija

jäseneksi kutsutaan valtiovarain-

ministeriöstä

budjettisihteeri

sekä sihteeriksi määrätään

aktuaari

Hilkka Ahonen

Työryhmän on saatava tehtävänsä valmiiksi 31.12.1976 mennessä.

Ylijohtaja

Aaro Kenttä

Osastopäällikkö

Jorma Hyppölä